

Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska
ul. Osiecka 41, 64-100 Leszno, KRS 0000869747

Panel dialogowy NZZOP na temat projektu zmian
w zakresie edukacji włączającej - podsumowanie

Najnowsza publikacja MEiN i ORE „Edukacja dla wszystkich” to propozycja rozwiązań legislacyjno-organizacyjnych na rzecz wysokiej jakości kształcenia włączającego dla wszystkich osób uczących się.

Za sprawą kolejnych konsultacji zorganizowanych przez Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska, z dokumentem zapoznali się pracownicy ze szkół ogólnodostępnych na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym z całej Polski.

Około stu pracowników z tychże placówek wzięło udział w panelach dialogowych online organizowanych przez NZZOP 28 kwietnia i 5 maja 2021.

Zmiany proponowane w dokumencie „Edukacja dla wszystkich”, jeśli zostaną wprowadzone, będą mieć ogromny wpływ na system opieki i nauki nie tylko w jednostkach specjalnych, ale również w szkołach ogólnodostępnych, co będzie oddziaływać na wszystkich pracowników oświaty, uczniów, rodziców i samorządy.

Po przeprowadzeniu spotkań online i rozestaniu ankiet w ramach panelu, otrzymaliśmy wiele pytań, wątpliwości i wniosków dotyczących propozycji zawartych w publikacji „Edukacja dla wszystkich”. Po lekturze dokumentu nasuwają się przede wszystkim wątpliwości co do tego, jakie rzeczywiste potrzeby rodziców dzieci niepełnosprawnych uwzględniają pomysłodawcy „Edukacji dla wszystkich” Środowisko oświatowe chciałoby uzyskać odpowiedzi na wiele pytań dotyczących kwestii, które nie są ujęte lub doprecyzowane w projekcie.

Z racji obszerności uzyskanego materiału, podzieliliśmy dokument według odpowiedzi na kolejno zadawane pytania.

1. Pozytywne aspekty projektu

Dostrzeżono pozytywne zaplanowanych zmian. Należą do nich :

- integracja uczniów w normie z uczniami ze specjalnymi potrzebami
- brak izolacji społecznej uczniów niepełnosprawnych
- poszukiwanie nowych form i metod pracy
- przełamywanie stereotypów dotyczących podejścia do kształcenia dziecka niepełnosprawnego
- bezpośrednia nauka tolerancji i dostrzegania potrzeb osób niepełnosprawnych

Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska

ul. Osiecka 41, 64-100 Leszno, KRS 0000869747

- szanse na rozwój społeczny dzieci niepełnosprawnych ze zdrowymi rówieśnikami
- poczucie akceptacji dla dzieci z trudnościami
- uczenie radzenia sobie w nowych sytuacjach
- dostrzeganie tego, że jesteśmy różni
- nauka radzenia sobie z emocjami
- uczenie się komunikowania z uczniami ze specjalnymi potrzebami
- humanizacja szkoły ogólnodostępnej poprzez zmiany postaw społecznych wobec osób odmiennych
- nauczyciele specjaliści bliżej tych przedmiotowców, którym brak wiedzy i doświadczenia (specjaliści na miejscu)

2. FINANSOWANIE – co powinno się zmienić w proponowanym modelu

Przy wdrażaniu projektu potrzebne są nakłady finansowe na:

- wyposażenie szkół
- finansowanie etatów pielęgniarek w szkole
- dostosowanie budynków, bazy lokalowej
- finansowania specjalistów
- finansowanie studiów podyplomowych, szkoleń dla kadry zajmującej się SPE i dla nauczycieli podnoszących kwalifikacje
- finansowanie godzin rewalidacyjnych
- zakup pomocy dydaktycznych
- finansowanie nauczycieli wspomagających
- zorganizowanie miejsc wyciszających uczniów
- przygotowanie miejsc na wykonywanie czynności higienicznych u uczniów niepełnosprawnych
- zorganizowanie klas maksymalnie 10-osobowych z nauczycielem wspomagającym
- systemową pomoc pedagogiczno-psychologiczną na terenie każdej szkoły
- realizowanie potrzeb indywidualnych uczniów

Pieniądze w postaci bonu edukacyjnego powinny iść za uczniem do szkoły, która potrafi zabezpieczyć jego potrzeby. Natomiast finansowanie projektu nie powinno spaść na barki samorządów.

Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska

ul. Osiecka 41, 64-100 Leszno, KRS 0000869747

3. Warunki pracy – czego potrzebujemy?

Wdrożenie projektu powinno odbyć się dopiero po spełnieniu odpowiednich warunków:

- ustalenie liczby godzin wspomagających dla ucznia, zależnej od jego niepełnosprawności
- precyzyjne określenie warunków pracy
- zapewnienie odpowiedniego wyposażenia klas
- uporządkowanie statusu prawnego nauczyciela wspomagającego jako specjalisty na etacie, a nie asystenta na godziny
- przygotowanie i prowadzenie systemowego wsparcia dla nauczycieli w nagłych, niespodziewanych sytuacjach krytycznych związanych z funkcjonowaniem dzieci niepełnosprawnych w placówkach ogólnodostępnych
- określenie zasad i warunków integracji uczniów w jednym środowisku szkolnym, w sposób zapewniający bezpieczeństwo wszystkich uczniów znajdujących się w szkole
- określenie, jakie niepełnosprawności można łączyć w jednej klasie
- ustalenie jasnych wytycznych dotyczących liczebności klas
- zapewnienie pomocy nauczyciela wspomagającego/asystenta dla dziecka niepełnosprawnego ruchowo, ale w normie intelektualnej (w zakresie czynności samoobsługowych itp.)
- zatrudnienie psychologów i pedagogów w szkołach wiejskich, bez względu na liczebność uczniów
- zapewnienie pomocy dydaktycznych dla dzieci o różnych potrzebach
- zapewnienie wsparcia nauczycieli dla dzieci obcokrajowców
- dostosowanie podstawy programowej pod kątem różnych niepełnosprawności
- ustalenie kompetencji i zasad współpracy nauczycieli na lekcji – za co odpowiada nauczyciel prowadzący, a za co wspomagający
- zapewnienie odpowiedniej jakości szkoleń (obawa - czy będą wystarczające do profesjonalnej pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach?)
- zapewnienie dostępu do wszystkich terapii potrzebnych dziecku w jednym miejscu
- zatrudnianie specjalistów na umowy do końca sierpnia, a nie do końca zajęć dydaktycznych
- zapewnienie nauczycielom spokoju i poczucia pewności swojej wiedzy i umiejętności

Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska
ul. Osiecka 41, 64-100 Leszno, KRS 0000869747

Zmiany proponowane w projekcie są możliwe do zrealizowania tylko pod warunkiem spełnienia wskazanych powyżej warunków organizacyjnych.

4. Rekrutacja do szkół ogólnodostępnych

Przy rekrutacji potrzebne jest ustalenie:

- zasad/kryteriów rekrutacji
- liczebności klas
- podstawy programowej
- zasad funkcjonowania poszczególnych klas
- klasyfikacji potrzeb specjalnych
- zasad łączenia określonych niepełnosprawności w jednej klasie
- zasad dotyczących obwodów/rejonizacji

Należy też się zastanowić, czy:

- małe szkoły też powinny uczestniczyć w tych zmianach, gdyż to może być zbyt kosztowne tam, gdzie jest mało dzieci
- rodzice przy zapisywaniu dzieci do szkoły będą zwracać uwagę na doświadczenie w pracy z uczniem o SPE, a nie tym, czy to ich rejonowa placówka - to zagrożenie dla funkcjonowania szkół ogólnodostępnych
- gdy będzie zbyt mało miejsc w klasie, liczba specjalistów, to jak odmawiać?
- nie wystąpią trudności z rekrutacją dzieci w normie do takich klas.

5. Wątpliwości i zagrożenia

Podczas przeprowadzonych paneli pojawiło się wiele obaw, wątpliwości i zagrożeń. Do najważniejszych z nich należą:

- brak należytego przygotowania nauczycieli pracujących w szkołach ogólnodostępnych do pracy z uczniem niepełnosprawnym
- nikłe przygotowanie dotyczące indywidualizacji pracy w zróżnicowanym zespole klasowym
- zagrożenie, że szkoły i samorzady zostaną same z wdrożeniem projektu, bez specjalistycznej pomocy

Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska

ul. Osiecka 41, 64-100 Leszno, KRS 0000869747

- małe szanse na możliwość osiągnięcia sukcesu dla uczniów ze specjalnymi potrzebami po wdrożeniu projektu
- brak konsultacji owego projektu z praktykami
- w małych szkołach każdy nauczyciel ma już kilka specjalizacji – gdzie są granice?
- brak wsparcia dla uczniów niskofunkcjonujących
- utrzymanie jakości kształcenia dzieci w normie i szczególnie uzdolnionych - czy nauczyciel przedmiotowy będzie w stanie o nich zadbać, przy konieczności poświęcenia czasu uczniom z różnymi niepełnosprawnościami
- zmiana może okazać się niekorzystna dla rozwoju niepełnosprawnych uczniów, zwłaszcza, że po okresie edukacji wczesnoszkolnej różnice między nimi, a uczniami w normie są coraz bardziej widoczne i wpływają na ich motywację i poczucie własnej wartości - czy to korzystne dla nich?
- dalsze obniżenie statusu zawodowego nauczyciela - nauczyciel od wszystkiego to nauczyciel do ...niczego
- brak odpowiedniego finansowania nowych potrzeb
- brak ustalonej roli nauczycieli ze szkół specjalnych we wspieraniu nauczycieli ze szkół ogólnodostępnych
- edukacja włączająca w małych szkołach to rozwiązanie zbyt kosztowne
- na co będzie czas - na dydaktykę, opiekę czy terapię? Co realizować? Jak to połączyć?
- szkoły masowe nie są w stanie zapewnić odpowiednich warunków kadrowych i lokalowych - już teraz etaty nauczycieli wspomagających są obcinane, to jak będzie potem?
- nauczyciele będą rezygnować z zawodu, gdy będą obciążeni dodatkowymi obowiązkami, związanymi z pracą z uczniem o SPE
- nie każdy nauczyciel chce, potrafi pracować z uczniem niepełnosprawnym, np. ze względów zdrowotnych
- brak jasnej definicji ucznia ze specjalnymi potrzebami
- czy w każdej szkole będzie odpowiednio wykształcona kadra?
- nie w każdej szkole można stworzyć warunki odpowiednie do pracy z uczniem SPE
- w szkołach są bariery architektoniczne ale i mentalne
- wymagania różne, potrzeby różne- jak to zapewnić w jednej szkole?
- niedostosowane podstawy programowe

Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska

ul. Osiecka 41, 64-100 Leszno, KRS 0000869747

- niedofinansowanie oświaty jest stałym problemem - żaden samorząd tego nie udźwignie
- brak specjalistów w szkołach ogólnodostępnych, brak etatów dla specjalistów, konieczność pracy w kilku szkołach powoduje, że specjalista nie jest w stanie poświęcić każdemu dziecku niepełnosprawnemu wystarczająco dużo czasu
- w szkołach ogólnodostępnych dzieci ze specjalnymi potrzebami są niewidzialne, wyautowane
- konieczne jest zarządzanie oświatą w sposób nowoczesny - więcej środków finansowych!
- brak bazy i specjalistów, opieranie projektu wyłącznie na entuzjazmie nauczycieli
- zmiany są zbyt szybkie, bez konsultacji z szerokim środowiskiem osób, których bezpośrednio dotyczą - nauczycieli, rodziców, organów prowadzących, specjalistów
- potrzebne jest prawdziwe wsparcie dla nauczycieli w każdej szkole - obawa, że nikt się nie pochyli nad bieżącymi problemami

6. Propozycje, oczekiwania

Wypracowano pewne propozycje, oczekiwania nauczycieli ze szkół ogólnodostępnych:

- pozostawienie szkół specjalnych, które mają wypracowane schematy działania
- otwieranie się na nowe możliwości, ale nie nakazywanie - należy nawiązać współpracę ze szkołami specjalnymi w zakresie rewalidacji
- zorganizowanie ogólnopolskiej debaty w tej sprawie
- precyzyjne określenie zasad i warunków realizacji zmian, dostosowanie podstawy programowej przed wprowadzeniem projektu
- profilowanie placówek na przyjmowanie dzieci z pewnymi rodzajami dysfunkcji
- dostosowanie planu ramowego dla dzieci ze specjalnymi potrzebami
- opracowanie ogólnopolskiego programu komputerowego, który pomoże przy rekrutacji
- prowadzenie terapii z dzieckiem ze specjalnymi potrzebami przez specjalistę, a nie wytypowanego ze szkoły nauczyciela, wysłanego na kolejny kurs czy studia podyplomowe
- przeznaczenie odpowiednich środków na zabezpieczenie nowych potrzeb, wynikających z realizacji tego programu.

Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska
ul. Osiecka 41, 64-100 Leszno, KRS 0000869747

Podsumowanie i konkluzje:

Sposób wprowadzenia modelu „Edukacji dla wszystkich” budzi uzasadniony niepokój u wszystkich, których miałby dotyczyć. Azymut tego przedsięwzięcia jest kierowany do osób najbardziej wrażliwych na bodźce emocjonalne, jednak zakres i sposób wprowadzania zmian wskazuje, że twórcy modelu wykazują nie tylko brak podstawowej wiedzy psychologicznej, ale również całkowity brak zrozumienia problemu oraz empatii dla najbardziej zainteresowanej modelem grupy. Obecna definicja pomija konsultacje z przyszłymi beneficjentami projektu. Nikt nie pochylił się z należytą uwagą nad tym, że dziecko z niepełnosprawnością nie może być postrzegane jak problem czy kłopot. Na etapie budowania modelu nie przeanalizowano możliwości wystąpienia różnorodnych dysfunkcji u dziecka. Dziecko realizując ścieżkę kształcenia dostosowaną do swoich potrzeb, powinno być pod opieką kompetentnych specjalistów, którzy potrafią pomóc pokonać jego trudności.

Zmiany w obszarze wymagającym szczególnej uważności i wrażliwości nie mogą być wprowadzane w sposób rewolucyjny oparty na burzeniu obecnego i stawianiu nowego systemu w bardzo krótkim czasie i bez niezbędnych konsultacji. Takie zmiany gubią dziecko i jego rodzinę. W projekcie nie uwzględniono stanowiska rodziców, którzy nie po to zmienili swoje życie i dostosowali się do potrzeb dzieci niepełnosprawnych intelektualnie, żeby przechodzić z nimi przez kolejne zmiany, które negatywnie wpłyną na ich rozwój. W procesie konsultacji całkowicie pominięto szkoły ogólnodostępne i rodziców uczniów pełnosprawnych, których te zmiany również dotkną, zarówno w zakresie funkcjonowania placówek, jak i wyników nauczania. Projekt skupia się na zmianach w procesie kształcenia, natomiast nie ma systemowych rozwiązań dotyczących miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, które kończą edukację.

Reasumując, należy poddać projekt ponownym konsultacjom, w szczególności ze środowiskiem specjalistów i praktyków, szkół ogólnodostępnych, rodziców i samorządów. Prosimy o odniesienie się do kwestii poruszanych podczas paneli dialogowych w szczególności dotyczące tego, na jakie rzeczywiste potrzeby rodziców dzieci niepełnosprawnych ma odpowiadać projekt „Edukacji dla wszystkich”.